

Foredrag holdt på

"Arbeidstilsynets Formannslag i Østfold"
Tune Kommunelokale, Grålum-7/9-1961.

K. Wærfert

"Hvor står yrkeshygienen idag?"

For å besvare dette spørsmål vil det være nødvendig innledningsvis å gi et kort overblikk over de problemer man møter under det yrkeshygieniske arbeide. Deretter må bakgrunnen for disse problemer klarlegges for å kunne finne fram til en effektiv løsning. Denne vil da kunne ligge på det rent tekniske plan eller samtidig på det administrative og det pedagogiske plan. (Spørsmål om en omfattende skolering av arbeidstagerne og tilsynspersonalet). I forbindelse hermed må man undersøke hvilke midler og muligheter man hittil har hatt til disposisjon og i hvilken utstrekning samt med hvilket resultat disse midler og muligheter er blitt utnyttet. Ut fra en slik vurdering skal man forsøke å finne grunnen til de feil som er begått og til de til sine tider lite tilfredsstillende problemløsninger som har forekommet. Det er bydende nødvendig å finne veier som tillater en hurtig løsning av et flertall av problemer som er tilstede ved vårt yrkeshygieniske arbeide. Sikkerheten på arbeidsplassen er et sosialt gode, men for at et sosialt gode blir en levende realitet er det nødvendig at alle gjør sin innsats dag etter dag for å gi lovens tørre bokstaver liv. Bare når man til stadighet kjemper om en realisering av et i og for seg lovfestet sosialt gode kan man regne med å få det til odde og ende. Så snart man slapper av vil både dette og andre sosiale goder svinne inn igjen til en tørr livløs rekke av bokstaver i en lovsamling.

Det vil være mulig å peke på visse hovedlinjer i den utviklingen som har funnet sted etter 1945 i det yrkeshygieniske arbeide. Med støtte i de erfaringer man har kunnet samle på de mange forskjellige områder vil man kunne si hvilke problemer framtiden vil bringe, hvilke oppgaver man vil kunne makte og hvor man vil være nødt til å gi tapt hvis det ikke lykkes å rette på et flertall av uheldige forhold som er tilstede idag.

Det erfaringsmateriale Yrkeshygienisk Institutt har kunnet samle siden starten 1/9-1947 under sitt laboratoriearbeide er ikke tilstrekkelig omfattende til å besvare spørsmålet "hvor står yrkeshygienen idag?". Men vi er som Dere vil vite, en del av Statens Arbeidstilsyn og står i intim kontakt med arbeidstagerne og arbeidsgiverne, med de kommunale arbeidstilsyn og med våre 9 distrikter (i Statens Arbeidstilsyn). Ved befaringer på arbeidsplassene, under møtene med arbeidstagerne tillitsmenn og verneombud, ved inngående samtaler med dem som oppsøker oss har vi fått innblikk i mange praktiske problemer hvis løsning bare har kunnet skje ved tillitsfullt samarbeide. Ved hjelp av dette meget omfattende og allsidige erfaringsmateriale kan man gi en oversikt over yrkeshygienens stilling og problemer idag i norsk arbeidsliv.

Årsberetningen fra Statens Arbeidstilsyn viser blant annet at Yrkeshygienisk Institutt i 1960 har utført 2913 analyser på bly, kvikksølv og trikloretylen ("Tri") i urin samt på kulloksyd i blod. I 1948 var antall analyser 93. Disse tall kan dog ikke sammenlignes i det hele tatt, fordi instituttet under sine første år hadde store vanskeligheter med å skaffe det nødvendige utstyr og tilstrekkelig med plass. Men også etter at instituttet var kommet igang for alvor viser antall av de utførte analyser med mere en jevn økning. Dette kan ikke tas til inntekt for det syn at de kjemisk betingede skader i industri og håndverk ikke lar seg påvirke av vårt arbeide i det hele tatt. De nevnte tall forteller først og fremst om det stadige kontrollarbeide vi driver for å kartlegge arbeidsplassene og for å sikre arbeidstagerne (og oss!) mot ubehagelige overraskelser etter at en arbeidsplass er blitt "sanert" i samarbeide med bedriftens ledelse. Meget, òndog svært meget av vårt analysearbeide er rett og slett en yrkeshygienisk "sikringstjeneste" som stadig må være i full virksomhet og beredskap for å kunne slå til før det har skjedd en ulykke. Men det er utelukket å avverge alle ulykker og kjemiske skader, og det er lite gledelig å se at våre "kjemisk betingede skader" har vist en tydelig økende tendens gjennom flere år. Dette har nok flere grunner og jeg skal forsøke å nevne de viktigste her: økning av

øket produksjon og dermed ofte øket risiko, en stadig og meget allsidig og omfattende økning i bruk av kjemikalier som råstoffer, halvfabrikata og hjelpestoffer i praktisk talt alle grenser av vårt industrielle liv (inklusive håndverk og landbruk), og sist men ikke minst den helt utilstrekkelige opplæring av arbeidstagere når det gjelder yrkeshygieniske forhold på arbeidsplasser hvor "kjemikalier" er tatt i bruk - det vil si nesten overalt. Verneombud og tilitsmenn, gamle formenn med mange års praktisk erfaring, bedriftens teknikere og ingeniører, folk fra de kommunale arbeidstilsyn, fra våre distriktskontorer og fra "Vern og Velferd" gjør så godt de kan for å veilede og beskytte, for å lære opp alle dem som skal arbeide i våre bedrifter. Men til tross for alt dette arbeide synes de kjemisk betingede skader å øke istedenfor å gå ned. Skal man komme videre i kampen for sikre arbeidsplasser må opplysningsarbeidet få et ganske annet omfang og form enn tilfelle er idag. Opplysningsarbeidet må begynne i skolene, undervisning om kjemisk betingede skademuligheter må bli en del av pensum i yrkesskoler og fagskoler, ved tekniske skoler og høgre læreanstalter. Ikke som et fag man kan slurve unna, men som pliktfag med karaktergivning og avsluttende prøve. Det er en uhyrlighet at norsk ungdom idag går ut i arbeidslivet uten noen håndfast viten om disse ting. Vi bygger nye, moderne yrkesskoler. Våre yrkeslæreres håndverksmessige kvalifikasjoner må antas å stå fullt på høyde med tidens krav, men deres yrkeshygieniske skolering må desverre sies å være ganske beskjeden, all den stund en slik opplæring hverken står på "det faste pensum" til Statens Yrkeslærerskole eller andre liknende institusjoner. Det er ikke nok med moderne skolebygninger, også pensumet må tilpasses forholdene idag, arbeidsforhold som er kjennetegnet ved anvendelse av kjemikalier i alle yrker. En slik undervisnings- og opplæringsplikt er et sosialt gode av så stor betydning og med så enorme praktiske konsekvenser at en velferdsstat plikter å ta de nødvendige lovmessige og praktiske skritt for snarest mulig å realisere dette sosiale gode. Det er nok så at vårt Yrkeshygieniske Institutt idag er for lite, men vi rekker med å flytte inn i vårt nybygg mars 1963.

De nye romslige plassforhold vil selvsagt tillate en ganske annen personalstyrke, og dermed en betydelig større effektivitet enn idag. Men ingen må tro at man derved har løst "alle problemer". Selv om vi bygger 5 eller 10 slike institutter til i Norge vil vi ikke komme løsningen av våre yrkeshygieniske problemer vesentlig nærmere. Kurven som viser vår virksomhet vil stige noe, men vil etter hvert flates av og holde seg uforandret, alle anstrengelser til tross. Mangel på opplysning og opplæringen vil sammen med likegladhet og mangel på sosial disiplin på arbeidsplassene resultere i en stagnasjon. For å si det på godt norsk: vi vil stange hode mot en vegg av uvitenhet og sosial likegladhet.

La oss være ærlige når vi først er samlet her for å drøfte disse ting! Hvor ofte har ikke dere under besøk i bedriftene måttet konstantere at sikringsutstyret ikke brukes, at briller og ansiktsskjermer, masker og tilhørende filtre henger tilstøvet og ubrukt på veggen eller ligger defekt i en skuff. Avsugsanlegg kobles ut eller tas bort. Og ved siden av alle disse forstemmende syn møter vi angsten, angsten for det rare, det ukjente, angsten for alle disse nye stoffer og kjemikalier, denne stadig skiftende skare av bokser og tønner og fat med all verdens rare fantasinavn, eventuelt med advarsler: Ildsfarlig, eksplosivt, bedøvende etc. Angst, bevisst eller ubevisst er ulykkenes beste grobund! Og nu spør jeg dere her: hvem skal ta bort angsten, hvem skal gi folk på arbeidsplassen det eneste middel som jager bort angsten, nemlig viten og kunnskaper som beskytter? Allt hva dere etterhvert har lært om disse ting, har dere måttet lære ved "selvstudium", det vil i praksis si under etterforskning av en ulykke, ved henvendelser til oss, til "Vern og Velferd" eller ved å spørre andre som har vært borte i lignende tilfeller før. Om noen måneder vil man hos Vern og Velferd kunne få en liten bok som omhandler de viktigste kjemikalier på arbeidsplassene. Boken som tar sikte på å gi alle interesserte arbeidstagere, tillitsmenn, verneombudene m.m. en lett fattelig orientering om de mest brukte kjemikalier, heter "Saker og Ting" -Kjemikalier i Industri og håndverk, en kort veiledning.

Det er en sterkt omarbeidet og forbedret utgave av en artikkelserie som under tittel "Saker og Ting" ble offentliggjort i Vern og Velferd i årene 1954-1956. Det kreves ingen kjemiske kunnskaper for å kunne tilegne seg innholdet. Boken vil kunne danne grunnlag for selvstudium gjerne kombinert med et undervisningskursus./ De kommunale arbeidstilsyn ble til i en overgangstid, hvor Norge ennu overveiende var et bonde- og fiskersamfund på vei mot et industrisamfund.

Norge idag er et moderne industrisamfund med andre krav til sikkerhet og kontroll enn før 2 generasjoner siden. Man må vel ha lov å si at det kommunale arbeidstilsyn idag, ganske spesielt i de industrialiserte deler av landet, ikke kan tilfredstille det store behov for overvåking og arbeidsplasskontroll. Det trenges en inngripende forandring for å gjøre de kommunale tilsyn til et effektivt instrument i kampen mot kjemisk betingede ulykker og skader. Representantene for de kommunale arbeidstilsyn skal til daglig skjøtte sitt arbeide i en eller annen bedrift for å kunne tjene til livets opphold. De skal besøke arbeidsplasser, delta i oppklaring av ulykker, gi veiledninger og råd, besvare spørsmål, føre sin tjenesteprotokoll, korrespondere med sine distriktsjefer, med direktoratet og med oss, ta stilling til spørsmål om overtid m.m.- og alt dette uten noen større godtgjørelse, og uten fast arbeidsrytme. Hvis de vil orientere seg på det yrkeshygieniske område må de forsøke å lese det lille som måtte finnes på norsk og delta i foredrag og demonstrasjoner som arrangeres for eksempel av Vern og Velferd. Og hvor skal man ta tiden fra til dem som av arbeide ? For de industrialiserte distrikters vedkommende er det bydende nødvendig at de kommunale arbeidstilsyn bemannes med interesserte folk i heldagsstillinger med dertil avpasset lønn. Hvorvidt Scheikomiteens sammenslutningsplaner for kommunene vil kunne påskynde en slik omlegging kan jeg ikke uttale meg om.- Men etter min mening bør man se hele dette meget alvorlige og viktige problem helt uavhengig av den påtenkte sammensmelting av enkelte kommuner. Det var litt av en kongstanke å legge hvervet som kommunal arbeidstilsynsmann i hennene på folk fra arbeidslivet, i en tid hvor "mekaniske skader" var så og si enerådende på arbeidsplassen, var det forholdsvis

lett å kunne påpeke det nødvendige sikrings- og skjermings- og skjermingsutstyr på maskiner og transportinnretninger når man selv stod på en lignende arbeidsplass. Det var ting man "kunne ta og føle på". Men idag er situasjonen en annen. Usynlige, bedøvende løsemiddeldamper, hudirriterende støvtyper, lungeirriterende gasser m.m. krever sine egne sikringstiltak. Erfaringen fra det ene arbeidssted kan ikke uten videre anvendes på et annet sted og dette forhold gjør det nødvendig å gi representantene for de kommunale arbeidstilsyn en opplæring i de grunnleggende prinsipper for sikrings og vernearbeide mot de "kjemisk betingende skader". Men disse representanter må/og skal fremdeles rekruteres blant arbeidslivets folk hvis praktiske erfaring da vil komme alle til gode.

Det er forholdsvis skjeldent at man støter på problemer i den "rent" kjemiske industri det vil si i de bedrifter som framstiller kjemikalier for eksempel klor, lut, saltsyre, svovelsyre etc. Her tilsier allerede de driftstekniske forhold at maksimum av sikringstiltak, og bedriftens tekniske stab har til-egnet seg etter hvert inngående kunnskaper i det nødvendige vernearbeid (noe man riktig nok skulle ha opplært teknikere og ingeniører i under deres studietid- men heller ikke der står det forebyggende yrkeshygieneiske arbeide på læreplanen!) De virkelig store og tilsynelatende "evige" problemer finner man i "konsumtindustrien", altså overalt der hvor kjemikalier^ og kjemikalieblanninger brukes i produksjonsprosessen. Det er vanskelig nok for oss fagfolk å holde rede på denne evige strøm av produkter som tilføres denne konsumentindustri fra hele verden, med de mest vidundelige fantasinavn- og ganske ofte med en forbausende kort levetid. Ting som var ukjent for 10 år siden, har kommet og gått igjen. Deres plass er overtatt av andre produkter, enten helt nye sammensetninger eller akkurat det samme som før men under helt nye navn! Vi har hatt tilfelle hvor en arbeidsplass var blitt sikret ("sanert")- og året etter var det like galt eller værre. Hvorfor? fordi produksjonsprosessen hadde skiftet og/for fordi nye hjelpestoffer var tatt i bruk og fordi enkelte personer hadde tilbudt og solgt et helt "ufarlig" hjelpestoff, slik at man skulle kunne klare seg uten ventilasjon av arbeidsplassen.

Laboratoriets undersøkelser viste av "det nye" sikringsteknisk ikke var et hår bedre enn den gamle vare. Det værste av det hele er dog at vedkommende agent ofte er i god tro fordi man i varens hjemland enten har andre lovbestemmelser enn vi eller fordi man ikke "tar det så nøye". Selv vårt forøvrig utmerkede samarbeide med selgere og agenter for utenlandske bedrifter kan ikke forhindre slike mildest talt uheldige situasjoner, fordi vi ikke har en klar emballerings-og deklarasjonsplikt. Selv om et flertall av norske og utenlandske firmaer vi har vært i berøring med har etterkommet vår anmodning om å forsyne sine varer med visse opplysninger og advarsler, kan man ikke lukke øynene for to vesentlige momenter i denne sak:

- 1) alle disse kontakter og henvendelser skyldes at det først kom klager over uheldige arbeidsforhold og
- 2) vi har på langt nær rukket å komme i berøring med alle produkter som kan fremkalle uvelbefinnende og som vitterligen har gjort det. Det finnes nemlig nok av arbeidstagere som ikke tør eller ikke gidder å si fra om sin konstante "susethet", "trøttethet", hodepine m.m. Det er en ubestridbar kjennsgjerning at det selv i tider med "full-beskjeftigelse" finnes hundrevis av arbeidstagere som fremdeles anser de nevnte tilstander (av uvelbefinnende) som en fast og nærmest skjebnebestemt del av selve arbeidslivet! Denne innstilling til det daglige arbeide (nærmest som en straff her i livet) vitner både om mangelfull opplysning og slett sosial disiplin.

Det er store grupper arbeidstagere hvis arbeidsplasser uten større vanskeligheter kan holdes under tilfredsstillende kontroll, forutsatt at bedriftens ledelse er "safety minded" og at arbeiderne selv også er aktive. Men det er også bestemte yrkesgrupper som det hittil ikke har lyktes å gi sikre arbeidsplasser. Jeg minner her om malerarbeide i hus og hjem, om tapetserere og fliseleggere m.m. Vårt ganske rikholdige erfaringsmateriale fra disse grupper forteller klart og enstydig at disse arbeidere og håndverkere til stadighet er utsatt for til dels ganske betydelige konsentrasjoner av bedøvende (og ofte også irriterende) løsemiddeldamper. (Vi ser her bort fra folk ved sprøytekabinene, og fra alle dem som under billakkering og lignende i fri luft ikke nytter de masker som ble anskaffet for dem)

I eldre dager var blypåvirkningen den sedvanelige "malersykdom" på grunn av blyholdige malinger (blyhvitt m.m.) som meget ofte ble "revet" av malerne selv. Industriell produksjon av malefarger var det lite av helt til siste halvdel av 1800-tallet. Tiden etter 1920 medførte i stigende grad anvendelse av en lang rekke flyktige, bedøvende og/eller brennbare løsemidler, og etter siste krig er slike løsemidler nærmest enerådende på lakk- og malingens arbeidsområde. Hvorvidt det vil lykkes å framstille brukbare og billige malinger på grunnlag av kunstharpikser med vann som "løsemiddel" vil bare framtiden kunne vise. De forsøk som er igang i amerikanske laboratorier har ikke nådd utover forsøksstadium. Man gjør derfor best i å innstille seg på at "flyktige løsemidler" vil fortsette med å være et alvorlig problem på malernes arbeidsplasser.

Folk som har vært utsatt for bedøvende løsemidler i malinger og lakker, i plast- og gummisolusjoner og "sementer", er lite skikket til å kjøre hjem på motorsykkel, moped, bil etc. De burde også helt la være å sykle. Under alle omstendigheter må de konsentrere seg på å sykle korrekt samt å gå "ordentlig". "Lov om motorvogner" § 17,4 sier klart og tydelig "Ingen må kjøre eller forsøke å kjøre når han er i en slik tilstand at han ikke kan ansees skikket til å kjøre vognen, f.eks. fordi han er syk, svekket, sliten eller trett."

De aller fleste synes ikke å være klare over denne bestemmelse. Det værste av alt er dog å nyte alkohol for å reparere et "susete hode"- det blir ganske fort enda mere "susete." Helt forferdelig kan det bli når folk som har vært utsatt for alt for store konsentrasjoner av "trikloretylen-damp" ("Tri"), drikker litt alkohol før de skal hjem. Det klarer seg med "1 Pils" eller et glass fruktvin! Vedkommende kan under uheldige omstendigheter bli "sterkt påvirket" innen kort tid. Hvis et slikt menneske får lov å komme ut i trafikken skal det ikke meget til før det vil skje en endog meget alvorlig ulykke!!

Men hvor mange av alle de tusener av norske arbeidstagere som arbeider med "Tri" vet om dette? Hvor mange vet at man i det

hele tatt skal være forsiktig med selv ganske små mengder alkohol når man har arbeidet med "Tri", "Per", kloroform, eller med fargefjernere som inneholder metylenklorid? Hvor mange er klare over at man ikke kan "reparere susethet" med alkohol, eller at "susethet" er en uheldig tilstand som ødelegger fritiden. "Man" er trøtt, "man" gidder ikke- men man vet ikke hvorfor og et besøk hos legen vil ofte være uten resultat fordi den alminnelige praktiserende lege ikke er utdannet som yrkeshygieniker. Han har så evig nok med alt det andre han skal og må vite for sin daglige gjerning. Men hvis "Per og Pål" hadde fått den fornødne opplæring under sin skolegang, begynnende i 8. folkeskoleklasse og siden i yrkesskolen så ville de nok ha vært på vakt mot både "susetheten" og "trøttheten".

En ganske annen side av nettopp dette problem med "påvirkning ved løsemiddeldamper ("Tri", "Per", aseton, alkoholer, estere, bensiner osv.) er behov for effektiv ventilasjon for å fjerne disse damper. Dette kan ofte gjøres ved å suge dampene bort fra selve "det farlige punkt"-men det kreves samtidig en god mekanisk frisklufttilførsel. Et hull i veggen er ingen løsning, og man kan i det hele tatt se de merkeligste "ventilatoriske innretninger". I små bedrifter, ofte med anstrengt økonomi, vil man lett falle for fristelsen å sjuske med det nødvendige, ventilatoriske anlegg. Vi må se den kjensgjerning i øynene at industri- og håndverksvirksomhet idag kan kreve en ikke ubetydelig kapitalinvestering for å sikre arbeidsplassene. Men hvor skal en håndverksmester, kanskje med bare en svenn og en læregutt ta disse penger fra? Og hvor ofte får hans beskjedne virksomhet besøk av arbeidstilsynet? Det finnes keramiske verksteder hvor golvet er så slett at man ikke kan vaske bort mønjen som ligger overalt (på golvet, bord og i hyllene) fordi det rødfargede vaskevann vil renne rett ned i et kontor i etasjen under. Mesteren selv hadde bare svage begrep om blyrisiko (fra mønjen) i dette tilfelle, og arbeidstilsynet har nok ikke brydd seg med den "lille mand" før jeg tilfeldigvis kom på ham i mine ferier! Jeg kjenner også til en skomakermester med læregutt, som (med rett) klager over hodepine m.m. hver gang han i sitt lille verksted må bruke de moderne limtyper i sitt arbeide.

Det er problemer nok- og vi må ikke la oss forlede til å tro at alt er bra bare vi klarer å "sanere" de større bedrifter. De små bedrifter og håndverksfolkene har minst samme krav på beskyttede arbeidsplasser som de større industrienheter, og deres ofte riktig bedrøvelige lokalforhold gjør overvåkningsarbeidet meget påkrevd. Men dette overvåkningsarbeide kan ikke utføres tilfredsstillende ved utelukkende å undersøke innsendte materialprøver (støv, løsemidler etc.) og/eller ved en medisinsk undersøkelse for eksempel ved Yrkeshygienisk Institutt eller Yrkesmedisinsk Poliklinikk. Bare "undersøkelsen i marken", altså kartlegging av selve arbeidsplassforholdene, sammen med de nevnte øvrige undersøkelser vil kunne gi et riktig bilde av situasjonen. Anvisning av de nødvendige sikringstiltak og de eventuelt påkrevde tekniske forandringer forutsetter "undersøkelser i marken".

"Larm- og støyskader kan i det hele tatt bare bekjempes etter at man har studert forholdene på arbeidsplassen og foretatt de nødvendige orienterende lydmålinger. Det vil være lite tilfredsstillende bare å konstatere at en eller flere personer i en bedrift har nedsatt hørsel. Måleresultatene avgjør hvilke skritt man skal ta både teknisk og medisinsk i sakens anledning. Yrkeshygienisk Institutt har gjennom flere år hatt et intimt samarbeid med forskjellige spesialinstitutter, som vil kunne påta seg spesialundersøkelser både av de eventuelt hørselskadde arbeidstagere og av den akustiske sammensetningen av "bråket", og det vil avsluttet bli mulig å anvisse visse framgangsmåter til støybekjempelse og for det personlige verneutstyr. Slike orienterende lydmålinger som siden ble utvidet tål å omfatte undersøkelse av hørselskader og tekniske detailutredninger ("sammenslutning av støiet") har gjentatte ganger blitt utført av Yrkeshygienisk Institutt, men hverken disse eller andre "undersøkelser i marken," har Yrkeshygienisk Institutt hittil kunnet utføre i den ønskelige utstrekning. På grunn av utilstrekkelig personalstyrke har vi måttet sette opp "ventelister"- det er meget lite tilfredsstillende system. Men forholdene har bedret seg betydelig i de siste 2 år og det er grunn til å tro at instituttet i de kommende år vil makte å bygge opp en

t knisk avdeling som på kort varsel og innen rimelig tid kan ta seg av disse oppgaver med en stab av fullt kvalifiserte fagfolk. V rt departement har vist stor forståelse for utbygging av denne sektor av vår virksomhet og vi har lov å tro at vi senest i og med innflyttingen i v rt rumslige nybygg i mars 1963 vil ha herredømme over de tekniske og administrative sider av dette problem- i den utstrekning det gjelder Yrkeshygienisk Institutt.

Hvis vi skal forsøke å vurdere det arbeide som hittil er utført bør vi være klare over at vi i de første 14 år av vår eksistens ikke har kunnet realisere alle de planer vi har hatt. Vi har heller ikke kunnet nå alle de mål vi har satt oss og det var selvsagt utelukket å tilfredsstille alle de krav som ble stillet. Vi har bak oss en vanskelig oppbygningsperiode, dette gjelder både anskaffelsen av utstyr, og tilrettelegging av de nødvendige undersøkelsesmetoder, opplæring av personell, vurdering av de yrkeshygieniske problemer og en hyppig gjentatt analyse av de rådende behov og av utviklingen på det kjemisk-tekniske område. Det siste er blant annet nødvendig for å kunne møte kommende arbeidsplassvanskeligheter, slik at man i god tid kan peke på de eventuelle farer og de nødvendige mottiltak. Som jeg har nevnt går det en stadig strøm av "kjemiske hjelpemidler" inn i industrien, det kommer etterhvert helt nye momenter inn i billedet, mens andre reduseres eller forsvinner helt. Idag er anvendelse av klordioksid til blekning av papirmasse en kjensgjerning. Situasjonen kan beherskes helt ut med de samme metoder som brukes for arbeide med klor. For 10 år siden var klordioksid (s m har vært kjent i lange tider) ikke tatt i bruk i Norge som blekemiddel. Oson har fått innpass ved rensing av drikkevann, for sterilisering av melkespann, til konservering av matvarer i k lerum. Arbeidet med oson krever spesielle sikringsmetoder fordi oson i litt større konsentrasjoner er sterkt lungeirriterende. Ved den nu moderne aragonsveising (sveising med beskyttelsesgas) dannes betydelige mengder oson, som vil kreve bruk av masker med passende filter. Det er nemlig utelukket å ventilere en slik arbeidsplass fordi man derved vil ødelegge det beskyttende lag av argongass over sveisestedet. (Argon-gass selv er ufarlig).

Plaststoffene som brukes til mangt og meget (blant annet i malinger, til varmeisolering osv.) har i løpet av de siste 10-12 år gjennomgått en rivende utvikling og nye typer har blitt tatt i bruk. Jeg nevner her bare D/D (Desmoden-Desmofor eller polyurethanharpiks) og epoksy-harpikser, hvis anvendelse i begynnelsen har framkallt atskillige skader, og som fremdeles vil kunne bety en risiko hvis man ikke tar de nødvendige skritt for å sikre arbeidstagerne.

Det er ytterst lite sannsynlig at situasjonen vil stabilisere seg, vi må tvert om regne med stadige forandringer på dette område. Det gjelder å være på vakt og det er bedre å være "føre var enn etter snar" når et nytt produkt tas i bruk i norsk arbeidsliv.

Hvis man på grunn av 14 års erfaringer fra det yrkeshygieniske område skal besvare spørsmålet "Hvor står yrkeshygienen idag" bør man være forsiktig med å overdimensjonere sin egen innsats.

Vi har forsøkt å gjøre vårt beste, men resultatet har ikke alltid kunnet tilfredsstillende oss eller arbeidstagerne.

Det har blitt begått feil, som vi har forsøkt å lære av og ingen tør garantere for at det ikke vil kunne forekomme feilvurderinger også i framtiden. Vi er hverken "prektige" eller "allvitende" og vi er fullt klare over dette forhold.

Vi har måttet konstantere at en tilfredsstillende løsning av de yrkeshygieniske problemer aldri vil være mulig så lenge kampen for sikre arbeidsplasser bare føres av Statens Arbeidstilsyn og de kommunale tilsyn, av interesserte tillitsmenn, vernefolk i bedrifter og av organisasjoner som Vern og Velferd. Det er en illusjon å tro at en minoritet ved sitt arbeide vil være istand til å trekke et lass som tynges ned av uvitenhet, mangel på opplysning, likegladhet og en ikke ubetydelig mangel på sosial disiplin på arbeidsplassen. Det må en omfattende opplæring og skoleing til som må gis allerede før norsk ungdom kommer ut i arbeidslivet. Den må ha et grunnlag å bygge på under det senere

opplysningsarbeide i bedriften. Og denne ungdom må ikke bare bli "safety minded" men også "social minded". Den må lære at et bruk av briller er en sak som ikke bare angår den enkelte, men også kameratene på arbeidsplassen, familien, samfundet som sådan- og også Trygdekassen som utbetaler enorme beløp i forbindelse med de hyppige selvforskylte uhell.

Det er en oppgave for de forskjellige yrkesorganisasjoner å gå inn for en yrkeshygienisk og sikringsteknisk opplæring. Mennesket lever ikke av brød alene. Hørsel og syn, god helse, friske lunger, funksjonsdyktige armer og ben hører med til et sunt og lykkelig liv sammen med venner og familie. Retten til forhandlinger og tariff-bestemte lønninger er bare den ene side av de oppgaver en organisasjon har og skal stelle med. "Gode nye År" betyr øket produksjon, øket velstand, men "gode nye år" skal ikke betales med økning i arbeidsulykker og "kjemisk betingede skader". Skal de kommende år bli "gode år," må også organisasjonene gjøre sitt til at en omfattende opplysnings- og opplæringsvirksomhet på et tidlig stadium i ungdomens liv blir en levende realitet.

Vi som idag arbeider med de sikringstekniske og yrkeshygieniske spørsmål, vi alene vil aldri kunne nå det mål somner satt opp og det krav som er reist: "Gjør våre arbeidsplasser frie for faretrygg vår helse på arbeidsplassen!"